

ŞEHİR/BÖLGE TARİHÇİLİĞİ BAKIMINDAN BÂBÜRNÂME'DE HİNDİSTAN

INDIA IN BÂBÜRNÂMA IN TERMS OF CITY/REGION HISTORIOGRAPHY

MESUT AVCI

DR. ÖĞR. ÜYESİ ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ İSLAMİ İLİMLER FAKÜLTESİ İSLAM TARİHİ VE
SANATLARI ANA BİLİM DALI
ASSİSTANT PROFESSOR, UNIVERSITY OF ADIYAMAN FACULTY OF THEOLOGY DEPARTMENT
ISLAMIC HISTORY AND ARTS.

mesutavci@adiyaman.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0003-1310-3108>

 <http://dx.doi.org/10.46353/k7auifd.632775>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types
Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received
14 Ekim / October 2019

Kabul Tarihi / Accepted
18 Haziran / June 2020

Yayın Tarihi / Published
Haziran / June 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season
Haziran / June

Atf / Cite as

Avcı, Mesut, "Şehir/Bölge Tarihciliği Bakımından Bâbürnâme'de Hindistan [India in Bâbürnâme in Terms of City/Region Historiography]". Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi - Journal of the Faculty of Theology 7/1 (Haziran/June 2020): 601-626

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi - Kilis 7 Aralık University, Faculty of Theology, Kilis, 79000 Turkey. All rights reserved.

For Permissions
ilahiyyatdergisi@kilis.edu.tr

ŞEHİR/BÖLGE TARİHÇİLİĞİ BAKIMINDAN BÂBÜRNÂME'DE HİNDİSTAN

Öz

Bâbü Şah'ın hatıratının birçok özelliğinden biri de bazı yerlerde adeta bir şehir tarihçiliği yapan bir özelliğe sahip olmasıdır. Bâbü, bazı şehirleri tanıtırken o şehir ile ilgili en küçük, ayrıntı sayılacak tanımlara kadar gitmiştir. Bazen şehir tarifini de aşarak bölge veya ülke tarifi diyebileceğimiz hususlara kadar ilgilenmiştir. İşte bu bölgelerden biri de Hindistan bölgesidir. Bâbü Hindistan'ın fethini yazarken aynı zamanda ülkenin özelliklerini de anlatmıştır. Bâbü, Hindistan'ı anlatırken Hindistan'da günlük karşılaştığı hadiselerden bahsetmekle kalmamıştır. Bâbü, bir hatıratın sınırlarını aşan bir anlatımla Hindistan bölgesini bir şehir tarihçisi edasıyla anlatmıştır. Makalede, Bâbü'nün günlüğünü doldurmak orada yaşadığı sıradan hadiseler ve durumları anlatmak yerine bir ülkeyi bütün yönleriyle tanıttığını ve O'nun aynı zamanda iyi bir şehir tarihçisi olduğu da görülmüş olacaktır. Hindistan'ın siyasî tarihinden başlamış, bölgede yetişen bitkilerden, burada göze çarpan çiçeklerden hatta denizde ve karada yaşayan hayvanlarından bahsetmeyi ihmal etmemiştir. Bölgede o dönemde insanlar arasında kullanılan ağırlık ve zaman ölçülerinden de bahsetmiştir. Bâbü'nâme'de Hindistan hakkında şehir tarihi açısından önemli bilgiler yer almıştır.

Özet

Çok geniş konuları içerisine alan şehir tarihçiliği ile ilgili çalışmalar eski dönemlerden itibaren başlamıştır. İslam dünyasında ise bu alanla ilgili çalışmaları İslam Tarihi'nin ilk dönemlerine kadar götürmek mümkündür. Bu çalışmalara İslam'dan önce Arap tarihi ve şehirleri ile ilgili yapılan eserler de katılırsa bu ilmin temelini daha erken dönemlerde Doğuda atıldığı söylenebilir. İslam tarihinde şehir tarihçiliğinin küçük risaleler şeklinde yazılan şehirlerin tanıtımı ile olduğunu bilmek gerekir. Müstakil eserlerin yazımı da bu dönemi takip etmiştir. İslam tarihinde Mekke ve Medine gibi önemli şehirler için yazılan eserler İslam dönemi şehir tarihçiliğinin güzel örneklerindedir.

Bâbü'nâme, başlı başına bir tarih ve coğrafya kitabı değildir! Şehir tarihçiliği ile ilgili yazılmış müstakil bir eser de değildir. Aynı zamanda Bâbü'nâme, sadece günlük hatıraların yazıldığı sıradan bir günlük kitabı da değildir. Onu bütün bunlardan farklı kılan kendine has özellikleri vardır. Örneğin, Bâbü'nâme bütün bu sayılan konuları az da olsa içeren bir kitaptır. Bir başka özelliği bir hatırat kitabı özelliği taşıyor olmasına rağmen yeri geldikçe yazar kendini de eleştirmesi, hakikatleri kendi aleyhine de olsa anlatmaktan geri durmamasıdır. Yazıldığı dönem hakkında birçok açıdan bilgi vermektedir. Bâbü'nâme, elimize ulaşmayan kısımları olsa da çoğunluğu bize kadar ulaşan ve bize o dönemin birçok özelliğini tanıma fırsatı veren değerli bir eserdir. Bu değerini göstergelerinden biri olarak çok erken dönemlerde birçok farklı dile çevrilmiş olması gösterilebilir.

Bâbü'nâme, sadece Bâbü'nün hatıralarını bir araya getirmiş edebi bir eser değildir. Aynı zamanda Bâbü, kitabında şehirleri, şehirlerin manzaralarını, bitki örtüsünü, kendi akrabalarını, bölgelerde yaşayan aileleri ve her bölgenin önde gelen insanların da anlatmaktadır. Kitapta ayrıca Bâbü'nün kişisel düşüncelerini, ilgi alanlarını, tercihlerini ve hoşlanmadığı şeyleri de görmek mümkündür. On beşinci yüzyıldaki bilgi akışı ve seyahat koşulları nedeniyle, gözlemler (farklı olmasına rağmen) belirli bir coğrafi alanla sınırlı kalmıştır. Bu bölge, Batı ve Doğu Türkistan'dan günümüzün İran, Afganistan, Pakistan ve Hindistan bölgelerini kapsamaktadır. Bâbü'nün görebildiği yerler, Türkistan, Azerbaycan, "Rum Ülkesi" (örneğin Küçük Asya), Arap Yarımadası ve Doğu Çin'in kuzeyindeki bozkırlarla sınırlıdır. Bâbü,

bu sınırlar içinde, özellikle belirli topluluk gruplarının söylemlerine, kültürlerine ve inançlarına ilgi duymaktaydı. Bu nedenle, bu alanlarda da birçok bilgi toplamıştır. Bâbü hatıratını yazarken çoğunlukla tarafsız olmaya çalışır. Böylece kendi yanlışlarını, yenilgilerini, hatalarını ve zayıflıklarını da bildirir. Konu Muhammed Şeybânî olduğunda Bâbü tarafsızlığını terk etmiş gibi gözükmektedir. Onun hakkında uyumsuzluğundan bahseder ve yine onun hakkında haksız kararlar verir. Bu, Muhammed Şeybânî'nin ailesinin yeminli düşmanı olduğu gerçeğiyle açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızda kullandığımız Bâbürnâme baskısı, Haydarabad tıpkı baskısıdır. Bu baskı 1905 yılında Beveridge tarafından hazırlanmış ve aynı şahıs daha sonra bu baskıyı İngilizceye çevirmiştir. Konularla ilgili küçük yorumlar ekleyerek yayımlamıştır. Bu çalışma 1993 yılında Thackston tarafından bazı anlam yanlışlıkları ile beraber yeniden yayımlanmış olan baskıdır.

Hindistan, geniş topraklar üzerine kurulmuş, kalabalık nüfusa sahip bir ülkedir. Farklı dönemlerde birçok devlet ve hükümdar tarafından ele geçirilmiştir. Bazı dönemlerde önemli ticaret yollarının üzerinde olması, farklı dinlerin olduğu ve farklı dillerin konuşulduğu bir coğrafya olması sebebiyle ilgi çeken bir yer olmuştur. Bâbü de ülkesinin gelişimini sağlayacak bu topraklarda fetihlerde bulunmuştur.

Bâbü, makalede de görüleceği gibi Hindistan ile ilgili o bölgelerde bulunan çiçeklerin isim ve özelliklerine varıncaya kadar detaylı bilgiler vermekten geri durmamış, aynı zamanda günlük hayatta o dönemde insanlar arasında kullanılan ağırlık ölçülerinden de bahsetmiştir. Bu kadarıyla da yetinmeyerek ayrıca insanların kendi aralarında kullandıkları zaman ölçülerine varıncaya kadar bahsetmiştir. Bu, Bâbü'nün iyi bir hükümdar olması ile birlikte iyi bir şehir tarihçisi, iyi bir siyasî tarihçi, iyi bir halk bilimcisi ve iyi bir zooloji uzmanı olduğunun kanıtı sayılabilir. Bâbü bütün şehirlerin tanıtımında yaptığı gibi Hindistan için de öncelikle siyasî tarihi ve coğrafi özelliklerini önde tutmuştur. Bütün bu bilgiler okuyucunun Bâbürnâme'nin ne kadar büyük ve birbirinden farklı içeriğe sahip olduğunu, sadece hatırat kitabı değil aynı zamanda o günün şartlarındaki ilim ve bilimle ilgilenen zengin bir kitap olduğunu açıkça görmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda Bâbü'nün bir bölgeyi fethetmeden önce bölgenin siyasî ve sosyal tarihi ile ilgili araştırmalar yaptığını görmekteyiz. Bâbü'nün kendi dönemine kadar bu bölgeler ile ilgili yazılmış olan tarih kitaplarındaki bilgileri de yer yer, isim vermeden kullandığını görmekteyiz.

Bâbü aynı zamanda bir bölgenin sosyal ve dinî yapısını da önemser. Siyasî tarihin arkasından bölgeyi sosyal ve dinî yönden incelemiş, Hindistan'daki birçok farklı inancı söz etmiştir.

Bâbü'nün ilk kez gittiği yerlerde gördüğü mimarî yapı da gözünden kaçmamış, şehrin tarihi yapılarını gezmiş ve buraların özelliklerini anlatmıştır.

Bâbü, Hindistan'dan bahsederken bir şehrin veya ülkenin tanıtımı için gereken en küçük ayrıntıdan başlayarak, ülkenin en önemli özelliklerini anlatmıştır. Hindistan'ın coğrafi ve siyasî anlatımının arkasından, ülkenin sularını, dağlarını, komşularını, halkın sosyal hayatını ve inançlarını, ülkede konuşulan dilleri, ülkedeki hayvanları, ülkenin bitki örtüsünü, ağırlık ölçülerini, zaman ölçülerini tanıtmıştır. Hindistan ile ilgili dikkat çekici olan, Bâbü'nün bu bölgenin hayvanlarından çok bahsetmiş olmasıdır. Gerek kara hayvanı gerekse deniz hayvanlarına varıncaya kadar tanıtımı en ince ayrıntısına kadar yapmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi ve Sanatları, Şehir Tarihçiliği, Bâbürnâme, Hindistan, Hindistan Tarihi, Bâbü Şah ve Hindistan.

INDIA IN BÂBÜRNÂMA IN TERMS OF CITY/REGION HISTORIOGRAPHY

Abstract

One of the many features of Bâbur Shâh's memoir is that he sometimes act like a city historians. When it was introducing some cities, Babur described the smallest, detailed about that city. Sometimes he expanded beyond the city's description and became interested in the matters related to the description of the region and country. One of them is India. While Bâbur conquered India, he also explained its characteristics. As Bâbur introduced India, he didn't exclusively talk about the events he faced. However, Bâbur describes the Indian region in a narrative that transcends the boundaries like a city historian. In this article, Bâbur does not merely explain the events he faced in his daily life, rather he introduces a country in all aspects and therefore we will see that Bâbur is a good historian for the city. He started with the history of India, and went on to the area's native plants, while including the memorising flowers as well as the animals that live in the sea and ashore without exception. He also mentioned the measures for weight and time in that period.

Summary

Although it has been said that the first studies on urban historiography started in the west, we believe that it would not be wrong to say that it actually started from the early periods of Islamic History. In fact, if we include the works about Arab history and its cities before Islam, we can state that the foundation of this science was go back earlier period in the east. It is necessary to know that the beginning of this science in Islamic history is in the form of small pamphlets with the introduction of cities. The individual writings also followed this period. The works written for significant cities such as Mecca and Medina in Islamic history are good examples of Islamic urban historiography.

Bâburnâme is not solely a book of history or geography. It is also not an independent work written about urban historiography. Bâburnâme is also not just an ordinary diary in which daily accounts are written. It has its own exclusive characteristics that keep it separate from the rest. For example, Bâbürnâme is a book that contains all these subjects, albeit a little. Although it has the characteristics of a book of memoirs, the author criticized himself when necessary and did not even hesitate to tell the truth even when it is against himself. It provides information about the period in which it was written, and although some of it has not yet been preserved, the majority has. Therefore, it is a valuable piece for it has given the opportunity to recognize many features of that period. One example of this value is that it was translated very early on into many different languages.

Bâburnâme is a literary work which does not only depict the memories of Bâbur but also describes the cities including the landscapes, flora, fauna and as well as by his own relatives, their families and other prominent people in his time. Bâbur's opinions, interests, preferences and things he does not like are also included the book. Due to the way information flows and the travel conditions in the fifteenth century, the observations are limited to a certain geographic area. This area spans from West and East Turkistan to the areas of today's Iran, Afghanistan, Pakistan and India. Bâbur's horizon borders the steppes north to Turkestan, Azerbaijan, the "Land of Rum" (e.g. Anatolia), the Arabian Peninsula and East China. Within these limits, he was especially interested in the statements, cultures and the beliefs of particular groups. For this reason, he gathered much information in this field. Babur tried to be impartial while writing his memoirs. Thus, reports on his own mistakes, defeats, errors and weaknesses. In only one situation, it is like he abandons being impartial when the subject is his personal enemy Muḥammad Shaybānī. Then, he mentions

the disagreements about him and renders unfair judgements against him. This can be explained by the fact that Muḥammad Shaybānī is the sworn enemy of his family.

The printing text that is used for this work is Haidarabad copy . This print was prepared in 1905 under Beveridge and later translated into English. This work of Thackston in 1993 is a new print with some errors in meaning. India is a country with a large population built on vast lands. It was seized by many states and rulers at different times. In some periods, it was on important trade routes, a geography where different religions and different languages were spoken, hence, it is a place of interest. Babur also made conquests in these lands that would enable his country to develop.

Bābur, as seen in the article, provided detailed information on the names and characteristics of the flowers in those regions of India as well as mentioned the measurements for weight and time by the people of that period without fail. This can be considered as proof that Bābur is a good city historian, political historian, social scientist, zoologist as well as being a good ruler. Like with other cities, Bābur has prioritized political history and geographical features in India. It is a clear example that Bāburnāma is not only a book of memoirs but also a rich book of knowledge and science under the conditions of those days. At the same time, we see that he has done research on the political and social history of a region before conquering it. Bābur also uses the information from history books written about these regions before his time without mentioning their names. Bābur also cares about the social and religious structure of a region. He analysed social and religious aspects of political history and mentioned many different religions in India. In the places that Bābur first went to, the architecture didn't miss his attention as well as he went to the historical areas and then explained its characteristics.

While Bābur mentioned the description of a city or country, he would explain the country's most important characteristic in detail.

Following the geo-political explanation of India, he introduced the country's waters, mountains, neighbours, social life, religious beliefs, spoken language, animals, flora, and the measures of time and weight. What is most remarkable is that Bābur spoke about animals in India frequently. From the bird species that live ashore to the animals that live in the sea, he has explained all of them in such great detail.

Keywords: Islamic History and Arts, Urban History, Bāburnāma, India, History of India, Bābur Shah and India.

GİRİŞ

Bâbürnâme, Bâbü Şah'ın günlük tutmaya çalıştığı bir hatırat kitabıdır. Hatıratın özelliklerden biri de Bâbü Şah'ın kitabında objektif kalmaya çabalamış olmasıdır. Bâbü, birçok hatırat yazarında bulamayabileceğimiz bir üslupla yeri geldiğinde kendisini de eleştirmiş, daha doğrusu eleştiri alabileceği birçok hususu yazmaktan çekinmemiştir. Bu özelliği ile aynı konuda kaleme alınmış birçok eserden ayrılarak daha müstesna bir konuma sahip olmuştur.

Bâbü Şah'ın bu makalede de örneğini göreceğimiz üzere, ele aldığı konulardan biri de bulunduğu bölgelerde önemli şehirleri birçok özelliğiyle tanıtıyor olmasıdır. Giriş bölümünde Bâbü Şah ve Bâbürnâme hakkında kısa bir bilgilendirme vereceğiz. Daha sonraki asıl bölümde ise Bâbürnâme'de Hindistan'ın tanıtımının tahlilini yaptıktan sonra sonuç bölümüyle bitirmiş olacağız.

1. BÂBÜRŞAH VE BÂBÜRNÂME

Zahiruddin Muhammed Bâbü'nün soyu baba tarafından Timur'a, anne tarafından Cengiz Han'a kadar gider. Bâbü'nün doğum tarihi 14 Şubat 1483'dür. Yer olarak Orta Asya'nın Fergana şehrinde doğmuştur. Bâbü, 12 yaşında babasının ölümünden sonra babasının yerine Fergana'nın yönetimine geçmiş ve ülkeyi yönetmiştir. Üç defa Semerkand'ı almış ve daha sonra kaybetmiştir. Bunları hatıratında en ince ayrıntısına kadar anlatmıştır. 26 Aralık 1530 yılında Agra'da ölmüştür. Mezarı Kâbil'dedir.¹

"Bâbürnâme" adlı eseri bütün dünya tarafından tanınmaktadır. Bâbü'nün 1525 yılından başlayıp, ömrünün sonuna kadar gezdiği yerleri tanıtmak amaçlı yazdığı bu eser, ülkemizde gerektiği gibi tanınmamış olsa da tarihî açıdan dünyanın en önemli hatıratlarından biridir. Eserde, bazı yıllara ait bölümler eksiktir. Bâbü ya bu yıllara ait hatıratını yazmamış ya da hatıratın bazı sayfaları kaybolmuştur. Kaybolma ihtimalinin çok daha yüksek bir ihtimal olduğunu kabul etmek gerekir. Çünkü Bâbü, bu yıllarla ilgili hatıratını yazmadığına dair herhangi bir işaretle bulunmamıştır. Bu yüzden olsa ki, araştırmacıların çoğu, bazı sayfaların kaybolduğu konusunda hemfikirdirler. Hatta bazı araştırmacılar bu sayfaların Bâbü zamanında değil

¹ Claus Schönig, *Die Betrachtung der Natur im Baburname*, Beiträge zum Göttinger Umwelthistorischen Kolloquium 2008-2009 (Göttingen: Universitätsverlag Göttingen, 2009).

kendisine en yakın zaman olan, oğlu Hümâyün'un saltanat döneminde kaybolduğunu ifade ederler.²

Eseri kendi arasında bir kısım bölümlere ayırmak mümkündür. Eserin ilk bölümünde Bâbü, Mâverâünnehir ve çevresi ile ilgili yaşadıklarını titizlikle anlatır. Fergana'daki birtakım şehirlerin adeta bir şehir tarihçisi gözüyle özelliklerinin anlatımı ile Ömer Şeyh Mirza ve çevresi hakkında verdiği bilgiler yer almaktadır. Ayrıca bu ilk bölümde Bâbü'nün diğer bölümlere oranla daha hareketli olayları yazdığını görmekteyiz. Bâbü sürekli savaş halinde olduğundan, bu kısımda halk bilimlerinden daha çok savaşlarla meşgul olmuştur. Hatıratın bazı kısımlarında buna benzer örnekler görmek mümkündür. Yani Bâbü o sırada bir şeylerle meşgul ise bunun hatıratına yansıdığı kolaylıkla görülmektedir. İkinci bölümde Kâbil vilayetinin tanıtımıyla birlikte burada yaşanan olayların anlatıldığını görmekteyiz. Eserin üçüncü bölümünde Hindistan bölgesi geniş ayrıntılarla ele alınmıştır. Hindistan'da, kendisinin de yabancı olduğu bu bölgenin ayrıntılarına kadar giderek yaşam biçimi, âdet ve inanışları hakkında -adeta bir halkbilimci, etnograf ve sosyolog gözüyle- Hindistan ile ilgili birçok önemli bilgileri aktarmıştır.³ Daha birçok özelliği ile araştırmacıların keşfini bekleyen Bâbü'nâme, batılı bilim adamlarınca daha çok incelenmiş ve araştırılmıştır.

Bâbü'nâme günümüze kadar birçok defa çeşitli bilimsel araştırmalara konu olmasıyla birlikte birçok farklı dile çevrilmiştir. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1705'te Vitsen Flemenkçe'ye, 1826'da Leyden ve Erskin İngilizce'ye, 1828'de Amadeus Kaiser Almanca'ya⁴, 1871'de P.Kurteyl Fransızca'ya tercüme etmişlerdir. Bâbü'nâme ayrıca Pantusov, Pol-yakov ve Vyatkin tarafından Rusça'ya tercüme edilmiştir. İlminskiy ise, Bâbü'nâme'yi 1857 yılında Kazan'da neşretmiştir. G.J. Kehr tarafından 1908 yılında Latinceye; İngi-

² Kristina Rzehak, *Macht und Literatur bei Timuriden und Habsburgern (Politischer Übergang und Kulturelle Blüte in den Selbstzeugnissen Baburs und Maximilians I.* (Heidelberg, Ergon-Verlag, 2019), 87.

³ Mesut Avcı, *Erscheinungsform des Islam im Baburname* (Berlin: Logos Verlag, 2017), 3.

⁴ Amadeus Kaiser, *Zehir-Eddin Muhammed Baber, Kaisers von Hindustan, Denkwürdigkeiten von ihm selbst im Dschagatâi-Türkischen verfasst und nach der englischen Übersetzung des J. Leyden und W. Erskine deutsch bearbeitet von, A. Kaiser, (Leipzig: 1828) (J. Leyden ve W. Erskine'in İngilizce tercümesinden Almanca'ya).*

lizce olarak Annette Susannah Beveridge⁵; Türkçeye, Reşit Rahmeti Arat⁶ tarafından çevrilmiştir.⁷

2. HİNDİSTAN

Bugün Hindistan olarak tarif edilen yer, Uman Denizi ile Bengal körfezi arasında yer alan, kuzeyinde Himalaya dağlarından, güneyinde ise Hind Okyanusu'na doğru git gide daralan bir üçgeni andıran bölgeler içerisinde yer almaktadır. Büyük bölümünün geniş boyutlarda bir yarımada olmasından coğrafyada alt-kıta olarak isimlendirilmiştir.

Geniş topraklar üzerinde kurulmuş olan Hindistan, yirmi iki eyaletle federe devlet statüsünde kurulmuştur. Dokuz bölgenin bir araya gelmesiyle oluşmuş olan federal yapılı bir cumhuriyet özelliğini taşımaktadır.

Dünyada en kalabalık nüfusa sahip olan Çin'den sonra ikinci sırada yer alan ve en geniş topraklar açısından da yedinci sırada yer alan ülkedir.

Topraklarının Baharat ve İpek yolu üzerinde olması ve kıymetli taşlara ve madenlere sahip olmasından dolayı Hindistan, Avrupalı tüccar ve denizcilerin ilgi odağı olmuştur. Tarihte belli dönemler haricinde (Bâbürlüler gibi) genellikle bir bütünlük oluşturamamış olan bu topraklar, bugün Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Myanmar ve Sri Lanka arasında bölüşülmüş haldedir.

Ülkede konuşulan dillerin sayısının 1600 civarında olduğu söylenmektedir. Hindistan birliğinin resmî dili anayasaya göre Hintçe'dir. Ülkede üniversite eğitimi İngilizce yapılmaktadır. Müslüman nüfusunun çoğunluğu Urduca'yı kullanmaktadır.

Dinî gruplara bakıldığında, en büyük din grubunu Hindular (%83) ve Müslümanlar (%13) geri kalanı da Sihler, Hristiyanlar, Budistler ve Jainistler meydana getirir.⁸ Ayrıca Hindistan'da ilk dönemlerde devalara (kötü tohumlar, cinler, İblis) tapınılmaktaydı. Büyükbaş hayvanların kutsallaş-

⁵ *The Bâbar-nâma*, Being The Autobiography of the Emperor Babar, the Founder of the Moghul Dynasty in India, Written in Chaghatay Turkish; now Reproduced in Facsimile Form a Manuscript Belonging to the Late Sir Salar Jang of Haydarabad, and Edited with a Preface and Indexes, Printed for: The Trustees of the „E. J. W. GIBB MEMORIAL“ and Published by Messrs. Luzac and Co., LTD., 46, Great Russell Street, (London: W.C.R., 1971).

⁶ Vekâyi' Babur'un Hatıratı (Doğu Türkçesi'nden çeviren Reşit Rahmeti Arat), (Ankara: Kalcı Yayınları, 1943-1946).

⁷ Farklı dillerde yapılan tercüme için Bk: H.F. Hofman, *Turkish Literature*, A BIO- Bibliographical Survey, Section III Part I: Autohors Vol: 1-3; 162-191; Mesut Avcı, *Erscheinungsform des İslâm im Bâbürnâme*, 3-5.

⁸ Sırrı Erinç, Sayyid Maqbul Ahmad, Azmi Özcan, "Hindistan", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 18: 69.

tırılması, özellikle de ineklerin kutsallaştırılması, hem İran hem de Hint inançlarında süre gelmiştir.⁹

Hindistan daha çok tarımın yapıldığı bir ülkedir. Bölgede hayvancılığın büyük bir orana sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca balıkçılık da önemli bir gelir kaynağı durumundadır.

Ülkede en büyük enerji kaynağı maden kömürüdür. Bu konuda dünya da yedinci sırada olduğu tahmin edilmektedir.¹⁰

Müslümanların Hindistan'a ilk giriş tarihi VII. yüzyıl gibi erken bir dönemde olmuştur. XI. yüzyılın ilk yarısından itibaren ise Hindistan Müslüman Türklerin hedefi haline gelmiştir. Hindistan'da ilk Türk İslâm seferleri 1001'de meydana gelmiştir. Bu dönemlerden itibaren Müslümanların Hindistan'da her yönüyle büyük etkisi olmuştur.¹¹ Hindistan'a İslâm ordularının yaptıkları seferlerden birisi Hz. Ali döneminde 659 yılında Hâris b. Mürre el-Abdî'nin gönüllü olarak Hz. Ali'nin emri ile Kuzey Hindistan'a çıktığı seferdir. Hâris oradan birçok ganimet ve esir elde etmiştir. Bu ganimetlerden bir günde bin baş hayvanı askerleri arasında dağıtmış ve Muâviye döneminde 662-663 yılında öldürüldüğü zamana kadar Kikan bölgesine seferlerde bulunmuştur.¹² Aynı zamanda Hindistan'da İslâm'ın yayılma sebebi olarak, tarikatların yaptığı çalışmaların büyük katkıları olmuştur. Burada Nakşibendî tarikatının temsilcileri İslâm'ın yayılması adına çok çalışmalar yapmışlardır.¹³

Bu kısa girişten sonra Bâbü'rün gözünden Hindistan tanıtımına geçebiliriz.

3. BÂBÜRNÂME'DE HİNDİSTAN

"Sefer ayının 1'inde, cuma günü, 932 yılında güneş kavs burcundayken, Hindistan üzerine yürümek niyetiyle hareket edip Yek-Lenge tepesini aşarak Dih-Yakub suyunun batı tarafındaki çayıra indik" Bâbü'r Hindistan'a doğru çıktığı son seferi bu cümleler ile anlatmaya başlar. Bâbü'r bu sefere

⁹ Richard Frye, *Orta Asya Mirası*, çev. Füsün Tayanç, Tunç Tayanç, II. Baskı (Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2009), 70.

¹⁰ Sırrı Erinc, Sayyid Maqbul Ahmad, Azmi Özcan, "Hindistan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 18: 69.

¹¹ Bota Boluleva, Rauşangül Avakova, Jenisbek Abeldayev, "Türk Kültürünün Hindistan Uygurluğuna Etkisi", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 12/1 (Haziran 2012): 441-454.

¹² Ali b. Muhammed b. Abdülkerim el-Cezerî eş-Şeybanî İbnü'l-Esir, *El-Kâmil fi't-Tarih Tercümesi*, çev. Heyet (İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2016), 3: 235.

¹³ Peter Golden, *Türk Halkları Tarihine Giriş*, çev. Osman Karatay (Çorum: Karam Yayınları, 2007), 397.

çıkarken çok kalabalık değil, bilakis zayıf bir kuvvetle sefere çıkar. 12.000 asker Hindistan seferi için çok az bir sayıdır.

Çoğunlukla Bâbü’ün “Hindistan’ın eksikliklerini” öne çıkardığı söylenmekte ve Hindistan’ı sevmediği ve hiç anlamadığı söylenir. Bu görüş yeniden ele alınmalıdır. Bâbü’ün bu ülke karşısındaki ilk tavrının şaşkınlık olması yadırganmamalıdır. Onun bu şaşkınlık karşısında yapmış olduğu bir kısım eleştiriler garip görülmemeli, aksine bunların samimi bir anlatıdan kaynaklandığı bilinmelidir. Buna rağmen dikkatli okunduğunda, Bâbü’ün eleştirilerinin Hintlilere karşı olmadığını, eleştirilerin daha çok Hindistan’da yaşayan Afganlılara yapıldığı görülecektir.

Bâbü 10 Mayıs’ta Agra’ya girer. Şehir o dönemin Delhi şehri ile kıyaslanabilecek durumda değildi. Bugünkü ihtişamlı şehir statüsünü Büyük Moğol imparatorluğuna borçludur. Bâbü burayı ıssız ve çirkin bir yer olarak bulur. Bâbü’ün bir yere hakimiyetinin işaretlerinden biri de o beldelerde bahçeler yaptırmasıydı. Bâbü burada da bahçe yaptırmak için yer aramıştır.

Bâbü, Hz. Peygamber’den bugüne sadece üç padişahın Hindistan’ı fethettiğini söyler: ilki Gazneli Mahmud, ikincisi Sultan Şahabeddin ve üçüncüsü de kendisidir.

Hindistan memleketi Bihre’den Behar’a kadar Afgan idaresinde bulunuyordu. Padişahı da Sultan İbrahim idi. Vilayetlere göre değerlendirildiğinde çok fazla askeri olmalıydı. O günlerde emirleri kendisine itaat etmedikleri için mevcut askerini daha az tahmin ederdi. Elinde bine yakın fil olduğu gelen haberler arasındadır.

Bu durumda ve bu kadar az bir kuvvetle, tevekkül edip yüz bin kişilik bir kuvveti olan Özbekler gibi eski düşmanı arkada bırakarak, Sultan İbrahim gibi askeri çok ve geniş topraklara sahip bir padişahla karşılaşmıştır. “Bu tevekkülümüz ölçüsünde Allah eziyet ve çekilen zahmeti boşa çıkarımayıp böylesine güçlü bir düşmanı mağlup ederek Hindistan gibi geniş bir memleketin fethini nasib etti” demiştir Bâbü.¹⁴

Bâbü’nâme’de kısa bir Hindistan anlatımından sonra, Bâbü’ün Hindistan’ı anlattığı yerlere dönelim.

3.1. Siyasî Tarihi Açısından Hindistan

Bir şehrin tarihî açısından en önemli noktalardan biri de şehrin siyasî tarihidir. Bâbü tanıtımını yaptığı bütün şehirlerde olduğu gibi Hindistan’ı

¹⁴ Jean-Paul Roux, *Büyük Moğolların Tarihi BABUR*, çev. Lale Arslan-Özcan (İstanbul: Kabalci Yayınevi 2008), 334-336.

tanıtırken de siyasî tarihinden bahsetmeden geçmemiştir. Bir bölümde Hindistan'ın siyasî tarihini şu şekilde özetlemiştir:

“Bütün Hindistan şehirlerinin payitahtı Delhi'miş. Sultan Piruz Şah'ın son zamanlarına kadar, Hindistan'ın büyük bir kısmı Delhi sultanlarının yönetimi altında imiş. Benim (Bâbü) Hindistan'ı aldığım dönemde beşi Müslüman ikisi kâfir olmak üzere yedi saltanatın hükmü altındaydı.

Birisi Afganlar olup Delhi'nin yönetimi onlardaydı. Bihre'den tutun Behar'a kadar olan yerler bunların idaresindeydi.

Afganların öncesindeyse Cunbur, Sultan Şarkî'nin¹⁵ idaresi altındaydı.

Delhi de Sultan Alaeddin'in hükümlerindeydi. Bu sülale seyyidlerdendir.¹⁶ Timur Bey burayı aldığında yönetimi babalarına bırakmıştı.

Diğeri, Gücerat'taki Sultan Muzaffer idi.¹⁷

Bir diğeri Dekken'de bulunan Behmeniler idi.¹⁸ Fakat Dekken sultanlarının güçleri ve yönetimdeki etkinlikleri kalmamıştır. Büyük vilayetlerini büyük beyler ellerine geçirmişlerdi.

Dördüncü olarak, Mendav olarak da söyledikleri Malve vilayetindeki Sultan Mahmut'tur.¹⁹ Bu sülaleye aynı zamanda Halci derler.

Beşincisi, Nusret Şah'tır ki, Bengale vilayetine hakimdi.²⁰

Kâfirler içinde ise, şehir ve askerî kuvvet açısından büyük olanlardan biri Bicaneger racasıdır.

Bir de buralarda kılıç ve cüreti ile yayılmış olan Rana Senga vardır. Asıl şehri Çitur idi.

Hindistan'ın çevresinde ve yakınlarında çok sayıda ray²¹ ve raca²² vardır.”²³

¹⁵ *Sultan Hüseyin*: 1458-1479 yılları arasında Cunburda hüküm süren son Şarki sultandır.

¹⁶ *Seyyid*: Hz. Peygamber'in (s.a.v) soyundan gelenleri ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Bk. Mustafa Sabri Küçükbaşçı, “Seyyid”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37: 40-43.

¹⁷ 1512-1526 yılları arasında hükümdarlık yapmıştır. Bâbü, bu kişinin Kur'an ve hadis gibi İslâmî ilimlerde çok bilgili olduğunu ifade etmiştir. Bâbü'nâme: 271a.

¹⁸ 1347-1527 yıllarında Behmeniler, Dekken bölgesinin hükümdarlığını yapmışlardır.

¹⁹ 1512-1531 yılları arası Sultan Mahmut'un hüküm sürdüğü yıllardır.

²⁰ Bâbü'nâme: 271a.

²¹ *Ray*: Bâbüre göre, Bihre ve Sind nehri arasında bulunan dağlardaki oturan Cud Kabilesinde kabile büyüğüne verilen unvandır. Bk: Bâbü'nâme: 223b.

²² *Raca*: Hindistanda yerli beylere verilen unvandır.

²³ Bâbü'nâme: 272a. جميع هندستان ولايتی نيک پای تختی دلی ايرميش سلطان شهاب الدين غوری دین سونک سلطان فیروز شاه. نيک اخرعهدی غیجه اکثر هندستان دلی سلاطین نيک تخت ضبطی دا ایکاندور بوتارخ دا کیم مین هندستان نی فتح قیلدیم پی مسلمان بادشاه و ایکی کافر هندستان دا سلطنت قیلورلار ایردی بیر افغان لار ایدی کیم دلی پای تختی الاردا ایدی بهره دین بهارغه چه قابض ایدیلار افغان لاردین بورون جونهور سلطان حسین شرقی نيک قبضی دا ایدی دلی سلطان علاالدین نيک الکیدا ایدی بو طبق سیدتور تیمور بک دلی نی العاندا دلی حکومتی نی بولار نيک اتالاریغه یریب ایدی ایکنجی کجرات ته سلطان مظفر ایدی اوچون جی دکن دا بهمنی لار ایدی ولی بو تاریخ دا دکن سلاطین نی غه اختیار واقدر قالمایدور ایدی تمام ولایتلارنی اولوغ بکلار

Bâbü, Hindistan'ın siyasî tarihini anlatırken kendinden önceki dönemde bölgede yaşanmış olanları da ihmal etmemiştir. Aynı zamanda kendi döneminde siyasî anlamda varlığını devam ettiren bir kısım hususlara da değinmeden geçmemiştir.

3.2. Coğrafî Açısından Hindistan

Bâbü, Hindistan'ı tanıtmaya genel bir tarif ile başlamaktadır. Ülkenin kendine has özelliklerinden başlayarak, sınırlarından ve komşu şehirlerinden bahsetmiştir.

“Hindistan, şehirleri geniş, nüfusu ve ürünü bol bir ülkedir.²⁴ Doğusu, güneyi ve hatta batısı da Hind denizine kadar uzar. Kuzey kesimi dağlık olmakla, Hindukuş, Kâfiristan ve Keşmir dağlarına bitişmiştir. Aynı şekilde kuzeyinde Kâbil, Gazne ve Kandahar yer almaktadır.”²⁵

Bâbü birkaç sayfa ileride de yukarıda genel olarak çizmiş olduğu sınırları ayrıntılarıyla anlatmaya başlamıştır:

“Hindistan'ın kuzey yönünde olan dağlar ve bu dağların Sind suyunun öbür tarafında bulunan vilayetler Keşmir'e bağlıdır. Hindistan halkı, bu dağa Seva-Lek-Perpet derler. Bu dağlarda her zaman kar vardır. Kâbil'de ise bu dağlara Hindukuş denilir ve Kâbilden biraz güneye yönelerek doğuya doğru uzanır. Güney tarafı ise tamamen Hindistandır.”²⁶

Anlatımın devamında bu dağlarda bulunan (veya bu dağlardan akan) nehirlerden bahsetmiştir:

“Bu dağlardan gelen birçok nehir Hindistan'ın içinden geçer. Sihirind'den kuzey yönüne doğru, Sind, Behet, Çanab, Ravi, Biyah ve Setluc'den oluşan altı nehir buradan çıkarak Mültan²⁷ yakınlarında birleşir. Hepsi aynı yerde

الیکلاب ایدی

تورتونچی مالوه ولایتی دا کیم مندو هم دیرلار سلطان محمود ایدی بو طبقه نی خلجی دیرلار

بشنجی بنکاله ولایتی دا نصرت شاه ایدی

کافلاردین الوق راغی ولایت و چریک بله بجانکر راجه سی دور ینه سنکا دور کیم بو یاقوق لاردا اوزنی نیک جراتی و قیلچی دین مونچه

اولغایب ایدی اصل ولایتی چنور ایدی

ینه هندستان نیک اطراف و جوانی دا غلبه رای راجه دور

²⁴ Bâbüname: 270a. (Bu şekildeki kaynakça gösterimini, makalede orijinal textlerin yazımında Haydarabad tıpkı basımını kullandık. Burada vermiş olduğumuz sayfa numaralarında bu basımın esas alarak verdik.)

²⁵ ممالک هندوستان وسیع و پر مردم و پرحاصل ولایت واقع شده شرقی و جنوبی بلکه غربی هم بدریای محیط منتهی می شود شمالی کوهستان کشمیر پیوست است. در غرب شمالی او کابل و غزنی و قندهار واقع شده. یک کوهیست که بکوه هندوکش و کافغانستان و Bâbüname: 270b

²⁶ Bâbüname: 272b. درین کوهها برف هرگز گسیخته نمی شود مثل پکلی و شهمن گک

این کوه را مردم هندوستان سوالک پربت می گویند

درین کوهها برف هرگز گسیخته نمی شود

همین کوه در کابل بهندوکش موسوم است این کوه از کابل بطرف شرق رفته است چیزی بجنوب مایل جنوب این کوه تمام هندوستان است

²⁷ Mültan: Pakistan'ın Pencap bölgesinde bulunan tarihi şehirlerden biri. Bk. Azmi Özcan, “Mültan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 548-549.

bir araya geldiğinden ona Sind derler. Batı yönüne doğru devam eden bu nehir, Tette vilayetinin içinden devam ettikten sonra Umman ile birleşir. Bu altı nehrin dışında Cun, Ganj, Reheb, Gumti, Geger, Seru ve Gendek gibi birçok nehir bulunmaktadır. Bu nehirlerin hepsi Ganj nehrinde birleşir ve Ganj ismiyle doğu yönüne doğru akarak Bengal vilayetinin içinden de geçerek denize dökülür. Seva-Lek-Perpert dağı bu nehirlerin hepsinin kaynağıdır.”²⁸

“Hindistan vilayetlerinin çoğu düzdür. Bu kadar şehiri ve vilayetleri çok olan bölgede akarsu yoktur. Tek akarsu büyük nehirlerdir. Bazı yerlerde sadece birikmiş sular vardır.”²⁹

Bâbü, Hindistan hakkında verdiği coğrafi bilgiler kısmında Hindistan'ı çevreleyen dağlardan, bölgenin nehirlerinden ve arazinin yapısından bahsetmiştir. Bâbü'nün, ülke içerisinde bulunan nehirlerin nereden geldiğine ve nereye aktığına dair ayrıntılar vermesi, bölge hakkında detaylı bilgilere sahip olduğunu göstermektedir.

3.3. Hindistan İklimi ve Bitki Örtüsü

Bâbü, Hindistan'ı tanıtırken ayrıntı denilebilecek bilgileri dahi ihmal etmemiştir. Bâbü, Hindistan'ın ikliminden şu şekilde bahsetmiştir:

“Yağmur mevsimi havaları çok güzeldir. Bazen günde on-on beş defa yağmur olur. Hiç su bulunmayan yerlerde dahi nehirler akar. Yağdığı zaman hava çok güzel olur...”

Yağmur mevsiminin haricinde kış ve yaz mevsimlerinde hava iyidir; fakat hep kuzey rüzgarı eser ve tozu çok olur...”³⁰

Bâbü, Hindistan'daki bitkileri tek tek tanıtmıştır. Adeta bir botanik uzmanı gibi bazı bitkilerin gelişimlerinden tutun da başka bölgelerdeki bitkinin kendi arasındaki farklılıklarına değinecek kadar ayrıntıya düşmüştür.

²⁸ Bâbü'nâme: 273a. بهت دریا کیم سند و بہت بو تغ دین قالین دریا چقبیب هندستان نی یک اچی بلہ اقراسہرندین شمال ساری باقہ الی دریا کیم سند و بہت وجاناب د راوی و بیاه و ستلج بولغای اوشبو تاخ دین چیب ملتان نواحی سی دا بارچہ بر یردا قاتیلور بارچہ بریردا قاتیلغاندا ہم سند دیرلار غرب ساری اقیب تہہ ولایتی نی یک اچیبلہ اوتوب عمانغہ قاتیلور بو الی دریادین اوککا دریلار مثل جون وکنک و رمت کومی ککر و سرو و کندک و بہت قالین دریالاردور کیم باری کنک دریاسی غہ قاتیلوب کنک اوق اتانور شرق ساری اقیب بنکالہ ولایتی نیک اراسی بلہ اتوب محیط قہ توکولور باری نیک ممبئی اوشبو سوالک پریت تور

²⁹ Bâbü'nâme: 273b. هند ستان نیک اکثری ولایتی توز یردا واقع بولوتور مونچہ ولایت لار کیم بار ہج یردا اقراسو یوقتور اقراسونی دریلاردور بعضی یرلاردا اقراسولاردور

³⁰ Bâbü'nâme: 291a, 291b. وبشکال ہوالاری بسیار خوب بولادور کاه کونی بولادور کیم اون اون پش دریلاردور یرلاردا دریلار اقادور یاغار محلی دا اویا غیب تورغان محل لار یردا یکرمہ قاتلہ یاغادور یاغلین لاریدا بر زمان دا سیل لار کیلادور ہج سویوق یرلاردا دریلار اقادور یاغار محلی دا اویا غیب تورغان محل لار یردا غریب یخشنی ہوالار بولادور

Anbe:³¹ Bâbü yenilen bir meyve olduğundan bahsederek, hangi şekillerde yenilebileceğine kadar anlatmıştır.³²

Kil: Araplar buna muz diyorlar...³³

Enbli: Hind hurmasına verilen isimdir...³⁴

Mehve: Mehvenin çiçeğinden şurup yapılır...çiçeği kurutularak üzüm gibi yenilir. Ayrıca mey de yaparlar, yağ da çıkarırlar.³⁵

Kirni: Sarı renkli bir meyvedir.³⁶

Camen: Meyvesi kara üzüm gibidir...³⁷

Kemrek³⁸

Yukarıda sayılan meyve ve bitkiler dışında Bâbü, Hindistan'daki birçok meyveden daha bahseder. Konunun uzamaması için sadece dipnot bölümünde Bâbü'nâme'de geçtiği yerleri vermeyeceğiz.³⁹

3.4. Hindistan'da Sosyal ve Dinî Hayat

Şehir tarihçiliğinin vazgeçilmezlerinden biri de şehrin sosyal ve dinî yapısıdır. Bâbü, halkın dinî ve sosyal yaşantısı ile de bir şehir tarihçisi olarak ilgilenmiştir.

"Hindistan halkının büyük bölümü kâfirdir. Hind halkı, kâfire "Hindu" demektedir. Hinduların çoğunluğu tenâsüha⁴⁰ inanır. İşçilerin, ücretlilerin ve hizmetkarların hepsi Hindudur."⁴¹ Bâbü, bu toplulukları kâfir olarak ifade etmiş olsa da, onları değerlendirirken sadece tanıtmıştır. Onlar hakkında aşağılayıcı ifadeler kullanmamıştır.

Bâbü bir başka yerde de Hinduların mâbedinden bahseder:

"...Kure-Ketri'nin bahsi işitilmişti; orası Cugilerin ve Hinduların mâbedlerindenmiş. Uzak bölgelerden buraya gelip Kure-Ketri'de saç ve sakallarını tıraş ediyorlarmış..."⁴²

³¹ Bu meyvenin ismi, Bâbü'nâmenin İngilizce çevirisinde Mango olarak geçer. Thackston, *Bâbü'nâme*, III: 606.

³² Bâbü'nâme: 282b.

³³ Bâbü'nâme: 282b.

³⁴ Bâbü'nâme: 283a.

³⁵ Bâbü'nâme: 283a, 283b.

³⁶ Bâbü'nâme: 283b.

³⁷ Bâbü'nâme: 283b.

³⁸ Bâbü'nâme: 283b.

³⁹ Hindistan'daki diğer bitki ve meyve isim ve özellikleri için Bk: Bâbü'nâme: 282b-287b.

⁴⁰ *Tenâsüh*: Ruhun göçmesi, ruhun bir cisimden başka birine, bazen bu insandan hayvana bazen de tam tersi hayvandan insana geçtiği düşünülen inanç. Bk. Ali İhsan Yitik-Mehmet Bulgen-Adnan Bülent Baloğlu, "Tenâsüh", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40: 443-446.

⁴¹ Bâbü'nâme: 290a. هندستان ایلی نیک کوپراکی کافر بولادور هند ایلی کافر نی هندو دیرلار.

⁴² Bâbü'nâme: 145b. کوره کتر ی نیک تعریفی اشتلیب ایدی جوکی لاری و هندولازنیک بر معبدی بو ایمیش یراق یرلاردین
کیلیب کوره کتریدا ساج و سقال قیرقارایرمشیلار

Bâbü genel anlamda Hintlilerin kendileri dışındakilerine Horasan dediklerini bildirmiştir.⁴³

Bâbü, Hindistan'daki sosyal hayattan şöyle bahseder:

“Hindistan, letâfeti çok olmayan bir yerdir. Ahalisinde güzellik, iyi davranış ve ahlak, aralarındaki ilişki, zevk ve idrak, cömertlikleri ve iyilikseverlikleri, beceri ve işlerinde usul ve düzen, kaide ve intizam, iyi at ve iyi et, üzüm, kavun ve iyi meyveler, buz, soğuk su, pazarlarında iyi yemek, hamam, medrese, mum, meşale ve şamdan yoktur.

Diveti dedikleri kalabalık, kirli bir topluluk bulunur ki, bunlar sol ellerinde mum ve meşale yerine biraz küçük bir üç ayak tutarlar...

Köleler ve aşağı tabakadaki insanlar tamamen çıplak gezer. Lüngute denilen, göbekten aşağı iki karış aşağıyı örten bir bez parçası bağlarlar...”⁴⁴

Bâbü'nün bu ifadelerinden, Hindistan'ın beğenilen bir tarafı yok gibi gözükmüş olsa da -yukarıda da ifade edildiği gibi- bu Bâbü'nün hatıratındaki samimi dilinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda Bâbü bu değerlendirmeyi diğer şehir ve ülkeler ile kıyaslayarak söylemiştir. Burada dikkati çeken toplumsal tabakaların en düşüğünden de bahsederek bu insanların tanınma alametlerini saymış olmasıdır.

Bâbü, Hindistan halkı için ayrıca şu ifadeleri de kullanmıştır:

“Bu Hindistan halkı ve özellikle de Afganlar çok ahmak, düşüncesiz ve tedbirden yoksun kişilermiş.”⁴⁵

3.5. Hindistan'da Mevsim, Ay ve Gün İsimleri

Bâbü'nün bu konuyu ele almasındaki sebep bizce Hindistan'daki mevsim, ay ve gün isimlerinin diğer bölgelerinkinden farklı olmasıdır.

Bâbü Mevsimlerden bahsederken;

“Bizim bölgelerde dört mevsim, Hindistan'da ise üç mevsim vardır. Dört ay yaz, dört ay yağmur mevsimi ve dört ay da kıştır. Ayların başlangıcını hilâl aylarının başlangıcıyla hesaplarlar. Her üç yılda bir ayı yağmur

⁴³ Bâbü'nâme: 129a.

⁴⁴ Bâbü'nâme: 290b, 291a, 291b. و امرشی و حسن اختلاط و امزشی و كرم و مروت بوق و كرم مروت بوق و هنرلاریندا وایش لاریندا سباق و اندام و رجه و كونیا بوق و بوجشی ان بوق و بوجشی ایت بوق و اوزوم و قاون و بوجشی میوه لار بوق بوج و ساقوق سو بوق و بازارلاریندا بوجشی اش و بوجشی نان بوق و حمام بوق و مدرسه بوق شمع بوق و مشعل بوق شمعدان بوق شمع و مشعل اورنیغه جمع کثیر جرکبئی بولادور دیوتی دیدورلار جب الیک لاریکا کجک راک سه پایه توتوتورلار کیم بو سه پایه نیک بر پایه سی نیک اوجدا شمعدان نیک باشیدیک بر تمیرنی سه پایه یغاجغه برکتب تورلار رعیت و ریزه پای ایلی تمام بالانکاج یورویدورلار لنگوته دیک بر نیمه باغلایدورلار کیندکدین ایکی قارش قوی فسیق سالیلب توروتور

⁴⁵ Bâbü'nâme: 226b. بو هندستانغه ایلی علی المخصوص افغانلار عجب خوش و خردین یراق و رای و تدبردین قیراق ایل لار بولور ایمیش نی یاغی لبق یوروش و توروشین قبلا دیدلارنی دوست لوق راه و روشین بیلا دیدلار

mevsimi aylarına, üç yılda bir kış aylarına ve üç yılda bir de yaz aylarına eklerler.”⁴⁶

Günlere de isim koymuşlardır:

“Cumartesi saniçer, pazar eytvar, pazartesi somvar, salı mengelvar, çarşamba budvar, perşembe prispatvar ve cuma da sükrvar.”⁴⁷

Bâbü’ün Hindistan’da kullanılan günler olarak vermiş olduğu bilgileri Arat tabela olarak şu şekilde vermiştir:

Şenbe = sâniçer = Cumartesi

yekşenbe = eytvâr = Pazar

düşenbe = somvâr = Pazartesi

şihşenbe = mengelvâr = Salı

çehâdşenbe = budvâr = Çarşamba

Pencşembe = prispâtvar = Perşembe

adine = sükrvâr = Cuma⁴⁸

Hindistan’da Zaman Ölçüleri

Bâbü yine kendi yaşadığı bölgelerle kıyas yaparak konuyu anlatmıştır.

“Bizim bölgelerde geceyi ve gündüzü yirmi dörde bölüp her birine saat, her saati altmışa bölüp her birine dakika demişlerdir...”

Hintlilerse geceyi ve gündüzü altmışa bölüp her birine “geri”, geceyi ve gündüzü ayrı ayrı dörde bölüp her birine peher demişlerdir ki, buna Farsça’da pas deniliyor.⁴⁹

Bâbü ilerleyen bölümlerde Hindistan’da “Geriyali” denilen, pirincin kullanıldığı bir camdan yapılmış bir saatten bahsetmiştir.⁵⁰

Arat, Bâbü’ün Hindistan’dan bahsederken bölgede kullanılan zaman birimleri ile ilgili bilgileri şu şekilde özetlemiştir:

Peher: Gece - Gündüz her birinin $\frac{1}{4}$ ’ü = 3 saat = pas

Geri: Gece – Gündüz her birinin $\frac{1}{60}$ ’i = 24 dakika demektir.

Pel: Geri’nin $\frac{1}{60}$ ’i = 24 saniye demektir.⁵¹

⁴⁶ Bâbü’nâme: 288a. ينه اول ولايت لاردا تورت فصل تور ندستان دا اوج فصل بولور تورت ای يازدور تورت ای قيش ای لاری. نيك ابتداسی هلال ای لارنيك استقبالیدين دور هر اوج يل دا بر ای نی بشکال ای لاریغه زیاده قیلولار ینه اوج يل دا قیش ای لاریغه زیاده قیلور لار ینه اوج يل دا باز ای لاری غه

⁴⁷ Bâbü’nâme: 288b. کونلارکا هم ات قویوتولار سنیچر - شنبه ایوار - یکشنبه سوم وار - دوشنبه , منگل وار - سه شنبه . , برهسپت وار - پنجشنبه , سکروار - ادینه

⁴⁸ Arat, *Baburname*, 707.

⁴⁹ Bâbü’nâme: 289a, 289b. نچوک کیم بزنیك ولايت لار اصطلا حدا کچه کوندوزنی یکرمه تورت قسمت قیلیب تورلار هر قایسی سینی بر ساعت د پتورلار و هر ساعتی التمش قسمت قیلیب تورلار قایسی سنی بردقیقه دیب تورلار هند ایلی کچه کوندوز نی التمش قسمت قیلیب تورلار هر قایسی نی برکری دیب تورلار ینه کچه لی تورت و کوندوز نی تورت قسمت قیلیب تورلار هر قایسنی پهر دیب تورلار کیم فارسی سی بی بولغای

⁵⁰ Bâbü’nâme: 289a.

⁵¹ Arat, *Baburname*, 703.

3.6. Hindistan'da Kullanılan Ölçüler ve Ağırlıklar

Bâbü, Hindistan'da kullanılan ölçülerin güzel saptandığını ifade etmiş ve bu ölçüleri kısaca tanıtmıştır:

“Aynı zamanda Hintliler kullandıkları ölçüleri iyi belirlemişler: sekiz reti bir maşe; dört maşe bir tank...”

Bâbü'nün Hindistan'da kullanılan ağırlık ölçüleri ile ilgili verdiklerini Arat şu şekilde özetlemiştir:

8 reti = 1 mâşe

4 mâşe = 1 tãnk = 32 reti

5 mâşe = 1 miskal = 40 reti

12 mâşe = 1 tule = 96 reti

14 tule = 1 sir

40 sir = 1 batman

12 batman = 1 mâni

100 mâni = 1 minãse⁵²

“Hindliler sayıları da güzel bir şekilde düzenlemişler: yüzbin bir lek, yüz lek bir kürur bir erb; yüz erb bir kerb...”⁵³

Bâbü'nün Hindistan'da kullanılan sayılar ile ilgili verdiği bilgileri Arat şu şekilde özetlemiştir:

1 Lek = 100.000

100 Lek = 1 Kürur

100 Kürur = 1 Erb

100 Erb = 1 Kerb

100 Kerb = 1 nil

100 Nil = 1 Pedem

100 Pedem = 1 Sang⁵⁴

3.7. Hindistan'daki Adetlerden

Bâbü'nün bir özelliği de anlattığı şehirlerin sadece mimari, coğrafi yapılarıyla ilgilenmemiştir. Aynı zamanda yer yer bölgede yaşayan insanların bazı uygulamalarından da bahsetmiştir. Örneğin, Hindistan'da yapılan bir uygulamadan Bâbü şu şekilde bahsetmiştir:

“...Düşmanın mevcut askerini bir lek⁵⁵ tahmin eder, kendisinin ve emir-

⁵² Arat, *Baburname*, 695. ... هند ایلی وزن لار نی طوی تعین قیلیب تورلار سیکر تی بر ماشه توت ماشه بر تانک

⁵³ Bâbü'nâme: 290a. ینه هند ایلی عددنی هم خوب تعین قیلیب تورلار یوز منیک نی لک دیرلار یوز لک نی کورور یوز کورونی ارب یوز ارب نی کرب یوز کرب نی نیل

⁵⁴ Arat, *Baburname*, 692.

⁵⁵ 'Lek: Hindistan'da kullanılan ve yüz bine karşılık gelen bir sayı.

lerinin bine yakın fili olduğunu söylerlerdi. İki babasından kalan hazine de nakit olarak elindeydi. Hindistan'da bir adet vardır. Böyle bir iş olduğunda akçe verip belirli bir süreliğine asker tutar ve bunlara da “bidhindi” derler.”⁵⁶

3.8. Hindistan'da İmar ve Sanat

Bâbü, Hindistan'daki mimariyi ve halkın yaşamına hizmet eden hususları çok güzel ve ilginç bir şekilde özetlemiştir:

“Hindistan'da yapılan binaların, köylerin, şehirlerin dahi bozulması ve yeniden yapılması bir anda olur. Bu kadar büyük şehirlerde oturan halk şayet kaçarsa, öyle kaçır ki, bir veya bir buçuk günde ne şehir kalır, ne bir eser ne de bir belirti kalır. Şehir kurmayı düşündükleri zaman da artık herhangi bir kazıya ve bend yapmaya ihtiyaç yoktur. Çünkü ekinler hep yağmur suyu ile sulanır. Şehir halkı da bayağı çoktur; hepsi bir araya gelerek bir havuz yapar ya da bir kuyu kazarlar. Ev inşa etmek veya duvar yapmak da yoktur. Kamış ve ağaç boldur; bu yüzden daha çok kulübe yaparlar. Hemen bir köy ya da bir şehir meydana gelir.”⁵⁷

Bâbü, genel itibarıyla Hindistan'dan müsbet bir şekilde bahsetmemiş olsa da Hindistan'ın iyi taraflarını anlatmayı da ihmal etmemiştir:

“Hindistan'ın iyi yönlerinden biri de her sınıf ve her sanat uzmanının çok olmasıdır. Her şey için belirlenmiş insanlar vardır. Bunların yaptıkları işler dedelerinden kendilerine miras kalmıştır...”⁵⁸ Sanatçı ve Hindistan'ın malzemelerinin kaliteli olduğundan bahsetmiş olması Bâbü'nün aynı zamanda mimari konusundaki bilgisini de göstermektedir.

Bâbü Hindistan'dan getirilen taşların kıymetli olduğunu bildirmiş⁵⁹, aynı zamanda taş ustalarının da Hindistan'da meşhur olduklarını yazmıştır.⁶⁰

Bir başka yerde ise Hintlilerin ilginç bir ayrıntısını şu şekilde anlatmıştır:

“...Hintliler böyle planlı ve düzgün yerler görmediklerinden dolayı Cun'un bu tarafındaki güzel binalı yerlere “Kâbil” adını vermişlerdir...”⁶¹

⁵⁶ Bâbü'nâme: 264b. نغمین نیک حاضر جرگی نی بر لک چنارلار ایدی اوزی نیک و امراسی نیک مینک کا یوق فیلی بر دیرلار. ایدی ایکی اتاسی دین قالغان خزنه خود نقد الیکیدا ایدی هندستان بر رسمی باردور کیم مونداق ایش توشکانلاردا یارماق بریب معیاد بیله نوکر ایدی ایکی اتاسی دین قالغان خزنه خود نقد الیکیدا ایدی هندستان بر رسمی باردور کیم مونداق ایش توشکانلاردا یارماق بریب معیاد بیله نوکر توتارلار بو ایل نی بدهندی دیرلار

⁵⁷ Bâbü'nâme: 274b. هندستاندا مواضع و کینت لارنیک بلکه شهرا لرنیک بوزولماق و توزالماسی بر زماندا بولادور اوشمونداق اولوق شهرا لار کیم. یل لار انده متوطن دورلار اکثر قاجارلاری بولسه بروندا بریاریم کوندا انداق قاجادورلار کیم اثار و علامت لاری قالمایدور اگر توزالمک کا یوز قوسه لار اریق قازماغی و بند باغلاماغی احتیاج ایماس ایکن لاری تمام للمی دور ایلی کا خود نهایت یوقتور جمعی یغلدیلار بر حوض یسادیلار یاچاه قازدی لار اوی یاساماق و تام فویارماق خود یوقتور خس بسیار و درخت بی شمار جری لار قیلدیلار فی الحال کینت یا شهر بولدی

⁵⁸ Bâbü'nâme: 291b. ینه بر لطافتی بو دور کیم صنف دین و هر حرفه کردین بیجدو بی نهایت تور هر ایش اوچون و هر نیمه. اوچون جمعی مقرر و معین دور کیم اتاتالاریدین بری اول اش و اول نیمه نی قیلا کیلکاندورلار نچوک کیم

⁵⁹ Bâbü'nâme: 45b.

⁶⁰ Bâbü'nâme: 291b.

⁶¹ Bâbü'nâme: 300b. هند ایلی بو طرح و بو اندام بله برلار کورماکان جهتی دین جون نیک عمارتلاری قیلغان طرفی برلار.

3.9. Hindistan'da Hayvan Çeşitleri

Bâbü'r'ün Hindistan ile ilgili geniş geniş anlattığı konulardan biri de Hindistan'daki hayvan çeşitleridir. Bâbü'r adeta zooloji uzmanı gibi, Hindistan'daki birbirinden farklı hayvan çeşitleri ile ilgilenmiştir. Bâbü'r başka bir bölgelerdeki hayvan türleri ile bu kadar ilgilenmemiştir.

3.9.1. Hindistan'a Özgü Vahşi Hayvanlar

3.9.1.1. Fil (فیل)

"Hindistanlılar ona hati ismi verirler ve Kalpi vilayetinin sınırlarında bulunur. O bölgelerden fil yakalayıp getirirler."⁶²

Aslında Bâbü'r fil ile ilgili birçok özellikten bahseder, fizikî özelliğinden ve bölge için neden kıymetli olduğunu anlatır. Bütün konuyu buraya almamız mümkün gözükmemektedir. Sadece o bölgelerde neden önemli olduğu ile ilgili kısa bir bilgi vermek yeterli olacaktır.

"Hindistan'da filin kıymeti büyüktür. Askerlerin her bölümünde muhakkak birkaç fil olur. Filin bir kısım iyi özellikleri vardır. Büyük, derin ve hızlı sulardan çok yükü kolayca geçer ve bir de dört yüz beş yüz adamın çekebildiği top arabasını üç veya dört fil rahatlıkla çeker. Fakat yemesi çok fazladır, iki katar devenin yemini bir fil tek başına yer."⁶³

3.9.1.2. Kergedan (gurk كركى)

Bâbü'r, bu hayvanı iki hayvan ile kıyaslar. Attaki bir kısım özelliklerin bu hayvanda da olduğunu söyler:

"Diğer hayvan çeşitleri içerisinde en çok ata benzer. Atın karnı büyük olmadığı gibi, bunun da karnı büyük değildir..."

"Bu hayvan filden daha vahşidir; onun kadar itaatkar ve uysal değildir..."⁶⁴

كاكابل ات قویوتولار

⁶² Bâbü'rname: 274b. بارغان سالی صحراى فیل کوبراک بولور اول ارادین فیل توتوب کیتورولار

⁶³ Bâbü'rname: 275a. هندستان ایللی نیک قاشیدا فیل نیک بسبار اعتباری بار جریک لاریدا بر فوج کیم بار البته بیر نچه فیل. همراه دور فیل نیک بعضی یخشی حیثیت لاری بار اولوق سولاردین و تندو تیز سولاردین قالین یوک کوتاریب اسان اوتادور ینه تورت پش یوز کیشی تارتار عزان اراهه سینى اوج تورت فیل اسان تارتیب بارادور ولی بوغزی خیلی اولوق تور ایکی قطارتونیک بوغزی بر فیل بر

⁶⁴ Bâbü'rname: 275b. اوزکا حیوانات تین الفه مشابهتی کوبراک دور نجوک کیم ات نیک اولوق قارنی بولماس مونیک هم اولوق. قارن یوقتور نجوک کیم ات نیک اشوق اورنیدا پارچه سونکاکى بولور

3.9.1.3. Sahranî gâvmîş (yaban mandası) (صحرانی کامیش)

“Mandadan epey büyük bir hayvandır... çok muzır ve yırtıcı bir hayvandır.”⁶⁵

3.9.1.4. Nilegâv (mavi öküz) (نيله كاو)

“Yüksekliği at kadardır ve attan da biraz incedir. Erkek olanının rengi mavidir...”⁶⁶

Bâbü en ince ayrıntısına kadar anlatmaya gayret etmiştir.

Bundan sonraki bir kısım hayvanların isimlerini ve kısa bilgilerle geçtiği yerleri vermekle yetineceğiz.

3.9.1.5. Kelhere⁶⁷ (كلهره)

Aslında bu hayvan normal geyiktir. Bâbü Hindistan’da bu tür geyiğe Kelhere isiminin verildiğini söylemiştir:

“Hintliler kelhere derler”⁶⁸

3.9.1.6. Maymûn (ميمون)

“Hindistanlılar buna “bander” ismini verirler. Bunların da çok çeşitleri vardır...”⁶⁹

3.9.1.7. Nawal⁷⁰ (نول)

3.9.1.8. Gelâhrî⁷¹ (كلاهري)

Bâbü bu hayvanın asıl isminin “sıçqân” سچقان olduğunu söylemiştir. Hindistan bölgesinde Gelahrî olarak isimlendirilmiştir.

3.9.2. Hindistan’daki kuşlar

Bâbü, Hindistan’daki otuz kuş çeşidinden bahsetmiştir.

⁶⁵ Bâbürnâme: 276a. بو کامیشدین خیلی اولوغراق دور بومحکم مضردور نده جانوردور.

⁶⁶ Bâbürnâme: 276a. بلندی او برابر اسب باشد از اسب چیزی باریک تو ایرکاکي كوك تور.

⁶⁷ Bâbürnâme: 276a, 276b.

⁶⁸ Bâbürnâme: 276b. هندستانی کلهره دیر.

⁶⁹ Bâbürnâme: 276b, 277a. هندستانی بونا باندر دیر بو هم پر انواع بولور.

⁷⁰ Bâbürnâme: 277a. Arat, Türkçe tercümesinde bu kelimeyi “Nul” olarak çevirmiştir. Arat, Bâbürnâme, 485.

⁷¹ Bâbürnâme: 277a.

3.9.2.1. Tuyurdîn - Tâvus (طیوردين = طاوس)

“Çok renkli ve süslü bir kuştur...”⁷² diyerek başlayan Bâbü bu kuşun nerdeyse akla gelebilecek bütün özelliklerinden bahsetmiştir. Bâbü, sadece özelliklerini anlatmakla kalmamış, bazı yerlerde bu kuşların İslâm fihhındaki yerini de ele almıştır.

“Eti İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe mezhebine göre helaldir. Eti tatsız değildir ve dürrac etine benzer. Fakat deve eti gibi tiksintiye yenir.”⁷³

3.9.2.2. Tûtî (طوطى) Papağan

Bâbü, birçok papağan türünden ve bu türlerin her birinin ayrı ayrı özelliğinden bahsetmiştir. Hatta bazı papağanların konuşmayı öğretmeden kendilerinin düşünüp konuştuğundan örnekler vererek bu özelliklerinden bahseder.⁷⁴

3.9.2.3. Şârek (شمارك)

Bâbü bu kuş türünün de birçok türünden ve özelliğinden bahseder.⁷⁵

3.9.2.4. Lûce (لوجه)

Bu kuş cinsinden bahsettikten sonra, “eti yenir ve fevkalade lezzetlidir” demiştir.⁷⁶

3.9.2.5. Dürrâc (دراج)

Bâbü bu kuş cinsini de tanıttıktan sonra, sesinin güzelliğinden bahseder.⁷⁷

Bâbü’ün Hindistan’da anlattığı diğer kuş çeşitlerinin sadece isimlerini vereceğiz:

3.9.2.6. Kencel⁷⁸ (کنجل)

3.9.2.7. Pül-peykâr⁷⁹ (پل پکار)

3.9.2.8. Sahraî tavuk⁸⁰ (صحراى تاووق)

⁷² Bâbürnâme: 277a, 277b.

⁷³ Bâbürnâme: 277b. امام ابو حنیفه مذهبی دا حلال دور کوشتی خالی از مزه ایماس دراج کوشتی غه اوخش ولی تبوه ایلی دیك کراهت طع بله بیلا دور

⁷⁴ Bâbürnâme: 277b, 278a, 278b.

⁷⁵ Bâbürnâme: 278b.

⁷⁶ Bâbürnâme: 279a.

⁷⁷ Bâbürnâme: 279a.

⁷⁸ Bâbürnâme: 279a, 279b.

⁷⁹ Bâbürnâme: 279b.

⁸⁰ Bâbürnâme: 279b.

3.9.2.9. Celsî81 (جلسى)**3.9.2.10. Şam82 (شام)****3.9.2.11. Budana - Bıldırcın83 (بودنه)****3.9.2.12. Harçel84 (خرچل)****3.9.2.13. Çerz85 (چرز)****3.9.2.14. Bâğrî-karâ86 (باغرى قرا)**

Bâbür kuşları karada, suda ve su kenarlarında yaşayan kuşlar olarak bir tasnife tabi tutmuştur. Yukarıda isimlerini verdiği kuşlar, Hindistan'da karada yaşayan kuşlardır. Aşağıda isimlerini vereceğimiz kuş cinslerini de Hindistan'da suda ve su kenarlarında yaşayan kuşlar olarak sınıflandırmıştır.

3.9.2.15. Ding (ديك):

İri cüssesi, et yiyen bir kuş türüdür. Her kanadının bir kulaç boyutunda olduğunu söylemiştir.⁸⁷

3.9.2.16. Sâres88 (سارس)

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Bâbür Hindistan'da karada ve suda yaşayanlar olmak üzere otuzdan fazla kuş türünden bahsetmektedir. Söz konusu hayvanların tamamını burada zikretmek konumuzun boyutlarını aşacağından bu başlık altında sadece önemli görülen birkaç tanesine değinilecektir.⁸⁹ Bâbür'ün bütün bu hayvan çeşitleri hakkında verdiği bilgileri nasıl tespit ettiğini söylemek zor gözükmektedir. Bütün bunları günler süren gözlemlerinden mi, yoksa konunun uzmanı kişilerden mi yardım aldığı hususu açık değildir. Fakat ayrıntı denilebilecek bu kadar bilgiyi anlatmış olması Bâbür'ün bilgi ve ilgisinin genişliğine bir örnektir.

3.9.3. Hindistan'ın su hayvanları

Bâbür, Hindistan'da bulunan su hayvanlarını tanıtmayı dahi ihmal etmemiştir. Bâbür bölgede bulunan su hayvanlarını şu şekilde sıralamıştır:

---

⁸¹ Bâbürnâme: 279b.

⁸² Bâbürnâme: 279b.

⁸³ Bâbürnâme: 279b, 280a.

⁸⁴ Bâbürnâme: 280a.

⁸⁵ Bâbürnâme: 280a.

⁸⁶ Bâbürnâme: 280a.

⁸⁷ Bâbürnâme: 280a.

⁸⁸ Bâbürnâme: 280b.

⁸⁹ Bâbür'in Hindistan'daki kuşları tanıttığı bölümlerin tamamı için Bk: Bâbürnâme: 277a-281b.

Şiyr-abi (su aslanı), Sisar (Timsah şeklinde), Huk-abi (su domuzu), Geryal, Gele (keke) balık, Hindistan Kurbağaları⁹⁰

3.9.4. Hindistan çiçekleri

Bâbü Hindistan'da kendisini etkileyen çiçekleri tek tek tanıtmayı uygun görmüştür. İşte tanıttığı çiçeklerin isimleri.

Casun, Kenir, Kiyura, Yasemen⁹¹

SONUÇ

Bâbü, Hindistan'ın özelliklerinden büyük bir titizlikle bahsetmiştir. Bâbü'nâme sadece Bâbü'nün kendi hayatı hakkında yazdığı bir hatırat kitabı olmamış, aynı zamanda Bâbü'nün birçok konuyu ele aldığı geniş konulara sahip bir eser olmuştur. Bâbü'nün detaylı işlediği konulardan biri de şehir tarihçiliği olmuştur. Hatıratın temel hedefi bir şehir tarihi kitabı olmadığından Bâbü, hatıratında ismini verdiği bütün şehirler hakkında ayrıntılı bilgiler vermemiştir. Ama bu ülkeler ve şehirler içerisinde önemli buldukları ile ilgili bilgiler vermiştir. Bu bilgiler, bazı ülkeler veya şehirler için çok ayrıntılı olabiliyor iken, bazı ülkeler için özet denilebilecek bilgiler olmuştur. Bâbü'nün hatıratında kendisinden hayranlıkla bahsettiği şehirlerin sayısı çok değildir. Bunlar içerisinde Semerkand'dan etkilendiği kadar hiçbir şehirden etkilenmediği ortadadır. Ayrıntıları ile anlattığı şehirler içerisinde Semerkand, Kâbil, Herat, Gazne gibi şehirler sayılabilir. Hindistan'da Bâbü'nün ayrıntılarıyla anlattığı yerlerden biridir.

Hindistan'ın Bâbü için birçok açıdan cazip bir hedef olduğu söylenebilir. Kendisi de Hindistan'ı ele geçirme isteğinin her zaman kalbinde olduğunu söylemiştir. Bâbü 1519'dan itibaren Hindistan'a beş sefer düzenlemiştir. Hindistan'ın siyasî istikrarsızlığı Bâbü'nün Hindistan'ı almasında teşvik edici rol oynamıştır. Bâbü, Hindistan'ı birçok özelliğiyle ele almıştır. Bölgedeki hayvanlar, çiçekler, mimari gibi daha birçok özelliği anlatmıştır.

Bâbü'nâme şehir tarihçiliği amacıyla yazılmış bir eser değildir. Buna rağmen Hindistan hakkında verdiği bilgiler şehir tarihi açısından önemli bilgilerdir. Bâbü dönemine ait Hindistan hakkında en geniş bilgi veren eserlerden birisi Bâbü'nâmedir.

Bâbü bütün fethettiği yerlerde olduğu gibi Hindistan'ın da siyasî yönünü anlatmadan geçmemiştir. Hindistan bölgesinde kendisinden önce

⁹⁰ Bâbü'nâme: 281b-282b.

⁹¹ Bu çiçeklerin özellikleri için Bk: Bâbü'nâme: 287b-288a.

yaşanmış hadiselere değinmekle birlikte, bölgeyi ele geçirdiği dönemdeki siyasî durumları da anlatmıştır.

Bâbü'r'ün vazgeçilmezlerinden biri de ele geçirdiği bölgelerdeki toplulukların inançlarıdır. Hindistan bölgesindeki halkın inanışlarına da yer vermeyi ihmal etmemiştir. Koyu bir Sünnî olması inançlar hususunda yaptığı değerlendirmelerde etkili olmuştur. Bâbü'r yöre halkının inançlarından bahsederken onların inandıkları değerlere veya mâbedlerine hakaret etmemiştir. Bu inançları yer yer İslâm'ın bakışı ile değerlendirmiş, bazen de bu değerlendirmelere girmeden sadece tanıdıkları şekliyle anlatmıştır.

Bâbü'r toplumu tanıtırken toplum hakkında yer yer çok açık sözler kullanmıştır. Hindistan toplumunu kaba, düşüncesiz, sert, beceriksiz, ahmak gibi ifadelerle anlatmıştır. Bu Bâbü'r'ün açık sözlülüğünü akla getirmiştir. Bâbü'r, Hindistan toplumundan bahsederken bu toplumda köle ve aşağı tabakada bulunan insanların varlığından bahsetmiştir. Toplum içerisinde bu insanların kendilerine has giymeleri gerekli olan kıyafetlerle tanıdıklarını söylemiştir.

Bâbü'r ülkeleri ve şehirleri tanıtırken toplumda yaygınlık kazanmış adetlerden de bahsetmeden geçmemiştir. Bu adetleri bazı yerlerde en ince ayrıntısına kadar anlatmıştır. Bu husus da aynı şekilde Bâbü'r'ün içerisinde bulunduğu toplumu tanımaya ne kadar önem verdiğinin açık örneklerindedir.

Bâbü'r'ün şehir tanıtımında vazgeçilmezlerinden biri de şehrin tarihi ve mimari yapılarıdır. Bâbü'r ele geçirdiği yerlerin tarihi mekanlarını, meşhur ve muhteşem yapılarını tek tek gezmiştir. Bazen bu yapılar hakkında ayrıntı denilecek bilgiler vermektedir. Yörenin bahçelerini ve güzel mekânlarını gezmek Bâbü'r için ayrı bir zevktir. Kendisi de gittiği birçok yerde içinde türlü türlü meyvelerin ve güzelliklerin bulunduğu, özel seçtiği mekânlara yaptırdığı bahçeleri vardır. Hindistan bölgesindeki mimarının özelliklerinden bahsetmiştir. Bir evin inşasında hangi malzemenin kullanıldığına ve ne şekilde yapıldığına dikkat çekmiştir. Bir şehir tarihçisi açısından fazla bir ayrıntı gibi gözükse de mimarının bir toplumun kısmen mânevî ve maddî duygularını yansıttığı düşünüldüğünde bu husus daha iyi anlaşılabilir olacaktır. Bâbü'r bu konuda da kıyaslamalara gitmiştir. Örneğin Hindistan taşlarının diğer bölgelere oranla daha kıymetli olduğunu ifade etmiştir. Bu durum Bâbü'r'ün eserleri tanıtırken sadece dış güzelliklerinden etkilenmediğini, Bâbü'r'ün bu yapıların malzemelerine de dikkat ettiğini ortaya koymuştur.

Bâbü'r'ün Hindistan'ı tanıtırken en ilgi çekici yönlerinden biri de bu bölgedeki hayvan türlerini geniş olarak anlatmış olmasıdır. Tanıttığı hayvanlar hakkında bazı yerlerde küçük açıklamalar vermiş, bazı hayvanların

ise sadece isimlerini vermekle yetinmiştir. Bâbü'ün gezdiği bölgelerde en çok etkilendiği hususları hatıratına işlemiştir demek yanlış değildir. Bazı bölgelerin meşhur meyvelerinden geniş bahsetmiş, bazı bölgelerin içecek ve şaraplarından bazı bölgelerin ise yapılarından ayrıntılı olarak bahsetmiştir. Hindistan için de bölgedeki hayvanlar Bâbü'ün geniş ilgi konusudur.

Bâbü'ün bölgeleri tanıtırken ihmal etmediği konulardan biri de bölgenin iklimi ve bitki örtüsüdür. Hindistan için beğendiği mevsimin yağmurlu bol olduğu yağmur mevsimi olduğunu söylemiştir.

Bölgede kullanılan mevsim, ay ve gün isimleri de Bâbü tarafından incelenmiştir. Bâbü Hindistan'da kullanılan zaman, mevsim, gün gibi bilgiler için diğer başka bölgelerden farklı olan yönlerini anlatmıştır. Bâbü'ün bu bilgiler için herhangi bir rehber veya yardımcı bir kişi kullanıp kullanmadığını bilmemekteyiz. Anlatımlarından birçok hususu kendi uğraşları ile elde ettiği izlenimini vermektedir. Bazı anlatımları için isim vermeden tarih kitaplarından bahsetmiştir. Bir kısım konular için de adamlar görevlendirdiği bilinmektedir.

Bütün bunlar bize Bâbü'ün iyi bir şehir tarihçisi olduğunu kanıtlamasa da bu bilim dalında küçümsenmeyecek bilgiye sahip olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde Bâbü'nün de bir kişinin günlük anılarını yazdığı sıradan bir hatırat kitabı olmadığını, bununla birlikte şehir tarihçiliği açısından önemli bir kaynak olduğunu ve bu alanda faydalanabilecek bir eser olduğunu ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

- Avcı, Mesut. *Erscheinungsform des Islam im Baburname*. Berlin: Logos Verlag, 2017.
- Babur, Zahrudin Muhammad. *Baburname*. Chaghatay Turkish Text with Abdul-Rahim Khankhanan's Persian Translation, Turkish Transcription, Persian Edition and English Translation by W.M. Thackston, Jr., *Sources of Oriental Languages – Literatures* 18, Edited by Şinasi Tekin and Gönül Alpay Tekin, Published at The Department of Near Eastern Languages and Civilizations. London: Harvard University, 1993.
- Babur, Gazi Zahireddin Muhammed. *Baburname*. çev. Reşit Rahmeti Arat. İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 2005.
- Beveridge, Annette. *The Babar-Nama*. Being The Autobiography of the Emperor Babar, the Founder of the Moghul Dynasty in India, Written in Chaghatay Turkish; now Reproduced in Facsimile Form a Manuscript Belonging to the Late

- Sir Salar Jang of Haydarabad, and Edited with a Preface and Indexes, Printed for: The Trustees of the „E. J. W. GIBB MEMORIAL“ and Published by Messrs. Luzac and Co., LTD., 46, Great Russell Street. London: W.C.r., 1971.
- Boluleva, Bota- Avakova, Rauşangül, Abeldayev, Jenisbek. “Türk Kültürünün Hindistan Uygarlığına Etkisi”, Journal of Turkish World Studies, 12/1 (Yaz 2012).
- Golden, Peter. Türk Halkları Tarihine Giriş. çev. Osman Karatay. Çorum: Karam Yayınları, 2007. 397.
- Erinç, Sırrı- Ahmad, Sayyid Maqbul- Özcan, Azmi. “Hindistan”. TDV İslâm Ansiklopedisi. 18:101-108. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Frye, Richard. Orta Asya Mirası. çev. Füsün Tayanç, Tunç Tayanç 2. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2009.
- Göncüoğlu, Süleyman Faruk. Tarih Nasıl Yazılır? Tarih için çağdaş bir metodoloji. Editör: Ahmet Şimşek. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2018.
- Hofman, Henry Franciscus. Turkish Literature A Bio- Bibliographical Survey, Section III, Moslim Central Asian Turkish Literature Being in the Main. Utrecht, Published By The Library of The University Of Utrecht; Under The Auspices Of The Royal Asiatic Society Of Great Britain And Ireland: Authors Vol: 1-3, 1969.
- İbnu'l-Esir, Ali b. Muhammed b. Abdilkerim el-Cezerî eş-Şeybanî. El-Kâmil fi't-Tarih Tercümesi. çev. Heyet. İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2016.
- Kaiser, Amadeus - Zehir-Eddin Muhammed Baber, Kaisers von Hindustan, Denkwürdigkeiten von ihm selbst im Dschagatâi-Türkischen verfasst und nach der englischen Uebersetzung des J. Leyden und W. Erskine deutsch bearbeitet von, A. Kaiser. Leipzig: 1828.
- Küçükaşçı, Mustafa Sabri. “Seyyid”. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 37: 40-43. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Özcan, Azmi. “Mülta”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 31: 548-549. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Rzehak, Kristina. Macht und Literatur bei Timuriden und Habsburgern (Politischer Übergang und Kulturelle Blüte in den Selbstzeugnissen Baaburs und Maximilians I. Heidelberg: Ergon-Verlag, 2019.
- Roux, Jean-Paul. Büyük Moğolların Tarihi BABUR. çev. Lale Arslan-Özcan. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2008.
- Schönig, Claus. Die Betrachtung der Natur im Baburname. Beiträge zum Göttinger Umwelthistorischen Kolloquium 2008-2009. Göttingen: 2009.
- Yitik, Ali İhsan – Bulğen, Mehmet – Baloğlu, Adnan Bülent. “Tenâsüh”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 40: 443-446. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.